

FILOLOGIA POLSKA II STOPIEŃ

PROSEMINARIUM III

(II MU, semestr 3 zimowy, 30 godzin ćwiczeń)

Prof. dr hab. Józef Olejniczak

Dyskursy tożsamościowe w literaturze polskiej

Litwo, ojczyzno moja... – pierwsze słowa Mickiewiczowskiego poematu wprowadzają w problematykę kursu. Chociaż – jak się zdaje – autor *Pana Tadeusza* problemów z tożsamością/przynależnością narodową nie miał, poemat stał się na już prawie dwieście lat świętą księgą Polaków. Ale – jak się zdaje – wypracowany w romantyzmie model patriotyzmu/tożsamości narodowej w późnym modernizmie i postmodernizmie wyczerpał się. Globalizacja, jednocząca się Europa, ruchy migracyjne, idee wielokulturowości, szybkość komunikacji, łatwość podróżowania – te zjawiska spowodowały zacieranie się poczucia wspólnoty: religijnej, etnicznej, narodowej. Problem tożsamości stał się też istotny pod wpływem dominujących współcześnie dyskursów gejowskiego, lesbijskiego, gender. Tym razem – oczywiście – tożsamości seksualnej. Pod wpływem zaś dyskursu postholokaustowego odradza się tożsamość żydowska.

W trakcie kursu – będzie on miał charakter interpretacyjny – spytam, jak polska literatura nowoczesności i późnej nowoczesności podejmowała próbę zdefiniowania na nowo tożsamości (etnicznej, religijnej, narodowej, seksualnej), sięgając w trakcie analiz do kontekstu współczesnej myśli filozoficznej i antropologicznej (np. Ricoeur, Barthes, White). Wśród analizowanych utworów znajdują się klasyczne pozycje polskiego modernizmu (np. Schulz, Miłosz, Gombrowicz, Wittlin, Wat) obok literatury najnowszej (np. Stasiuk, Słobodzianek, Masłowska).

Dr hab. Agnieszka Nęcka-Czapska, prof. UŚ

Uzależnienie od „ścianek”? Pisarze w pogoni za rozgłosem

Kurs będzie dotyczył konsekwencji uwikłania literatury w strategię marketingowo-rynkowe po 2000 roku, które doprowadziły do pojawienia się na polskim rynku celebryctwa literackiego. Wśród poruszanych zagadnień znajdują się m.in. plotka, skandal, kicz, hejtowanie. Omówione zostaną wybrane wizerunki literackich celebrytów, takich jak np.: Manuela Gretkowska, Michał Witkowski, Dorota Masłowska, Jakub Żulczyk, Wojciech Kuczok, Jacek Dehnel, Blanka Lipińska, Sylwia Chutnik. Ponadto tematem zajęć będzie literatura (pisana przez) dziennikarzy, prezenterów telewizyjnych, ludzi showbiznesu, a także status blogerów, vlogerów i webcelebrytów.

Proponowane lektury:

- Manuela Gretkowska: *Trans*.
- Michał Witkowski: *Drwal*.
- Dorota Masłowska: *Inni ludzie*.
- Jacek Dehnel: *Ale z naszymi umarłymi*.
- Jakub Żulczyk: *Ślepnąc od świateł*.
- Wojciech Kuczok: *Obscenariusz*.
- Blanka Lipińska: *365 dni*.
- Sylwia Chutnik: *Jolanta*.
- Maciej Stuhr: *W krzywym zwierciadle*.
- Ilona Felicjańska: *Wszystkie odcienie czerni*
- Ewa Chodakowska: *Zmień swoje życie z Ewą Chodakowską* / Katarzyna Bosacka: *Kasia Bosacka cudnie chudnie*.

Wybrana literatura:

- W. Godzic: *Znani z tego, że są znani. Celebryci w kulturze tabloidów*. Warszawa 2007.

- D. Nowacki: *Spełnienia wyższego rzędu. O spotkaniu literatury z medialnością i pragnieniach pisarzy*. W: Tegoż: *Kto im dał skrzydła. Uwagi o prozie, dramacie i krytyce (2001-2010)*. Katowice 2011.
- Świeściak: *Lans a la polonaise – Jacek Dehnel i Jaś Kapela*. W: *20 lat literatury polskiej 1989-2009*. Cz. 1. Red. D. Nowacki, K. Uniłowski. Katowice 2010.
- D. Antonik: *Autor jako marka. Literatura w kulturze audiowizualnej społeczeństwa informacyjnego*. Kraków 2014.
- M. Hopfinger: *Literatura i media. Po roku 1989*. Warszawa 2010.
- M. Piasecki: *Literatura a media*. W: *Z perspektywy końca wieku. Studia o literaturze i jej kontekstach*. Red. J. Abramowska, A. Brodzka. Poznań 1997.
- W. Kudyba: *Kto nie istnieje w mediach, nie istnieje*. „Gość Niedzielny” 2007, nr 34.

Dr Piotr Gorliński-Kucik

Wstęp do teorii i historii science fiction

Zapraszam na kurs poświęcony światowej i polskiej science fiction. W trakcie semestru przyjrzymy się kilku zagadnieniom teoretycznym: czy SF to konwencja, czy gatunek?; czym różnią się jej odmiany i jak ewoluowały?; czym są transmedialne uniwersa? Następnie zajmiemy się historią fantastyki naukowej: zaczniemy, zgodnie z porządkiem chronologicznym, od Frankensteina i powieści Julesa Verne’a oraz H.G. Wellsa, aby przyrzeć się przemianom SF w XX wieku i temu, jak reagowała na zmiany polityczne, społeczne i kulturowe – a przede wszystkim – na nieustanny progres technologiczny.

Historia polskiej fantastyki naukowej prezentuje się nieco odmiennie. Nie ominiemy twórczości Stanisława Lema, ale sprawdzimy, co schowało się w jej cieniu. Naszą uwagę zajmie też fenomen polskiej fantastyki – fantastyka socjologiczna, oraz twórczość pisarzy takich jak Wiktor Żwikiewicz, Adam Snerg-Wiśniewski czy Marek S. Huberath. Na końcu przyjrzymy się opowiadaniom i powieściom Jacka Dukaja. Ostatnie pytanie, jakie sobie zadamy, dotyczyć będzie potencjalnego wyczerpania SF w perspektywie gwałtownego rozwoju cywilizacyjno-technologicznego.

Dr Karolina Lisczyk

Lingwistyka cyfrowa

Uczestnicy zajęć będą mieli okazję poznać elektroniczne narzędzia i zasoby usprawniające pracę naukową współczesnego lingwisty (m.in. korpusy językowe, platformy leksykalne, słowniki elektroniczne, analizatory morfologiczne, narzędzia do analizy stylistycznej czy wydźwięku emocjonalnego tekstu). Studenci nie tylko dowiedzą się, jak z nich korzystać, ale też wykształcą umiejętność ich krytycznej oceny oraz właściwego doboru do określonego typu badań. Nie zabraknie również rozważań na temat miejsca lingwistyki cyfrowej w obszarze szeroko pojętej humanistyki cyfrowej (m.in. zagadnienie jej historii oraz kierunków rozwoju w Polsce i na świecie).

Wybrana literatura:

- Andrzejczuk A., Czupryniak M., 2009, *O wykorzystaniu zasobów internetowych w pracy językoznawcy*, „Polonica” XXIX, s. 189–204.
- Derwojedowa M., 2017, *Językoznawstwo komputerowe i inżynieria lingwistyczna po 1989 roku*, „Język Polski” XCVII, z. 1, s. 7–17.
- Lewandowska-Tomaszczyk B., red., 2005, *Podstawy językoznawstwa korpusowego*, Łódź.
- Maryl M., 2017, *Kim są polscy humaniści cyfrowi?*, „Teksty Drugie” nr 1, s. 286–300.
- Maziarz M., Piasecki M., Rudnicka E., 2014, *SłowoSieć – polski Wordnet. Proces tworzenia tezaury*, „Polonica” XXIV, s. 79–99.
- Pałka P., Kwaśnicka-Janowicz A., 2017, *Przewodnik po elektronicznych zasobach językowych dla polonistów (słowniki, kartoteki, korpusy, kompendia)*, Kraków.
- Pawlicka U., 2017, *Humanistyka: pracownia, centrum czy laboratorium?*, „Teksty Drugie” nr 1, s. 314–333.
- Przepiórkowski A., Bańko M., Górski R.L., Lewandowska-Tomaszczyk B., red., 2012, *Narodowy Korpus Języka Polskiego*, Warszawa.

Dr Katarzyna Szopa

Trajektorie wykluczenia: płeć, klasa, rasa

Trajektorie wykluczenia: płeć, klasa, rasa

Temat seminarium dotyczył będzie złożonej problematyki wykluczenia ze względu na płeć, pochodzenie społeczne oraz kolor skóry. Analizując wybrane przykłady tekstów literackich oraz korzystając z bogatego instrumentarium badawczego krytyki feministycznej, marksistowskiej i postkolonialnej, skupiać będziemy się na tropieniu strukturalnego charakteru przemocy oraz na mechanizmach jej reprodukcji w różnych kontekstach historycznych, społecznych, politycznych i ekonomicznych. Celem zajęć będzie ukazanie złożoności omawianych zjawisk, które nigdy nie funkcjonują oddzielnie, a także krytyczny namysł nad polityką wykluczenia w obszarze dyskursów feministycznych, postkolonialnych i marksistowskich.

Literatura obowiązkowa:

Sojourner Truth "Ain't I a Woman"

Ananda Devi „Orchidea”

Toni Morrison, „Umilowana”

Arundhati Roy, „Bóg rzeczy małych”

John Maxwell Coetzee „Hańba”

Józef Ignacy Kraszewski „Chata za wsią”

Film:

Czarne pantery (1968), reż. A. Varda.

Zwierciadło życia (1959), reż. D. Sirk.

Literatura uzupełniająca:

Rebecca Johnson: *Gender, rasa, klasa i seksualna orientacja. Teoretyczne ujęcia interseksyjności*. Biblioteka Online Think Tanku Feministycznego.

Selma James: *Płeć, rasa i klasa*. „Recykling Idei” 2012, nr 13.

bell hooks: *Czarne kobiety. Tworzenie teorii feministycznej*. W: Tejże: *Teoria feministyczna. Od marginesu do centrum*. Przeł. E. Majewska. Warszawa 2013.

Alice Walker: *W poszukiwaniu ogrodów naszych matek*. Przeł. M. Mazurek. W: *Teorie wywrotowe. Antologia przekładów*. Red. A. Gajewska. Poznań 2012.

Layli Philips: *Kobietyzm: na własną rękę*. Przeł. M. Mazurek. W: *Teorie wywrotowe. Antologia przekładów*. Red. A. Gajewska. Poznań 2012.

Edward Said: *Orientalizm*. Przeł. M. Wyrwas-Wiśniewska. Poznań 2018.

G.Ch. Spivak: *Czy podporządkowani Inni mogą przemówić?* Przeł. E. Majewska. „Krytyka Polityczna” 2011, nr 24–25.

Audre Lorde: *Wiek, rasa, klasa i płeć: kobiety na nowo definiują różnicę*. W: Tejże: *Siostra outsiderka. Eseje i przemówienia*. Przeł. B. Szelewa. Warszawa 2015.

Monika Bobako: „Konstruowanie odmienności klasowej jako urasawianie. Przypadek Polski po 1989 roku”. *Biblioteka Online Think Tanku Feministycznego*. 2011.
<http://www.ekologiasztuka.pl/pdf/f0108Bobako2011.pdf>

Franz Fanon: *Czarna skóra, białe maski*. W: *Studia postkolonialne nad kulturą i cywilizacją polską*. Red. K. Stępnik, D. Trzeźniowski. Lublin 2010.

Emilia Kledzik: „Pochwała imagologii. Rozważania o obrazie Romów w literaturze polskiej XX wie- ku”. *Historie, społeczeństwa, przestrzenie dialogu. Studia postzależnościowe w perspektywie porównawczej*. Red. H. Gosk, D. Kołodziejczyk. Kraków: Universitas, 2014. S. 477–496.